

Stockholm 2008-08-29

Remissyttrande
Ert Dnr: 2418/08
Vårt Dnr: 93/2008

Livsmedelsverket
Box 622
751 26 Uppsala

Synpunkter på Livsmedelsverkets miljööversyn av kostråden

Svenskt Växtskydd önskar lämna synpunkter inom ramen för Livsmedelsverkets öppna konsultation om miljööversynen av kostråden.

Livsmedelsverket presenterar de slutsatser verket dragit baserade på rapporten ”På väg mot miljöanpassade kostråd”, Vetenskapligt underlag inför miljökonsekvensanalysen av Livsmedelsverkets kostråd av Charlotte Lagerberg Fogelberg, Centrum för uthålligt lantbruk, SLU.

Svenskt Växtskydd har tagit del av Livsmedelsverkets slutsatser och det vetenskapliga underlaget. Vi deltog även vid den workshop på Naturvårdsverket i februari då arbetsmaterialet diskuterades och lämnade därefter skriftliga synpunkter via e-post.

Det vetenskapliga underlaget omfattar primärproduktionen och fokus för miljöanalysen har lagts på målen: *Begränsad klimatpåverkan*, *Giftfri miljö*, *Ett rikt odlingslandskap*, *Ett rikt växt- och djurliv*, samt för köttanalysen även målet *Ingen övergödning*.

Under sommaren har även Miljömålsrådets fördjupade utvärdering av Sveriges miljömål 2008 ”Nu är det bråttom!” remissbehandlats. Miljömålsrådet pekar i rapporten på behovet av beslut i målkonflikter, såväl mellan olika miljömål som mellan helt olika samhällsmål.

Svenskt Växtskydd anser att det finns ett stort behov av att diskutera målkonflikter även inom ramen för Livsmedelsverkets arbete med utformning av miljöanpassade kostråd. Som exempel kan nämnas konflikten mellan miljömål och produktionsmål som bör utredas som grund för ett beslut om vilken självförsörjningsgrad Sverige bör ha när det gäller livsmedelsproduktionen.

Livsmedelsverkets slutsatser är ganska kortfattade och i viss mån otydligt formulerade. Genomgående framgår det dock att svenskproducerade livsmedel (samt ”näraproducerade”) anses ge miljöfördelar. Det gäller såväl köttproduktion som spannmål, frukt och grönt, baljväxter och matfetter. Samtidigt framhålls även betydelsen av naturbete och vall för miljöanpassad köttproduktion. När det gäller frukt och grönt förordas en mer säsongsanpassad konsumtion av produkter från närområdet och vid spannmålsodling anses ekologisk odling vara att föredra då den sägs ge en tydlig fördel för Giftfri miljö och en viss ökad biologisk mångfald.

Svenskt Växtskydd är en sektorgrupp inom Plast- & Kemiföretagen

Adress
Box 55915
102 16 Stockholm

Besöksadress
Storgatan 19

Telefon
08-783 86 00

Fax
08-663 63 23

E-post
info@svensktvaxtskydd.se
Hemsida
www.svensktvaxtskydd.se

I det vetenskapliga underlaget blir det tydligt att man förordar ökad produktion i Sverige av spannmål, potatis, frukt och grönt, rapsolja samt baljväxter både för humankonsumtion och till proteinfoder för köttproduktion. Samtidigt förordas ökad andel ekologisk odling samt ökning av naturbete och vall. Visserligen påpekas i rapporten att skördeutbytet är mindre vid ekologisk odling och att åkermark är en bristvara i Sverige men några slutsatser dras inte av detta faktum och en konsekvensbedömning av effekterna av kostråden saknas.

Svenskt Växtskydd har studerat statistiska meddelanden *JO 16 SM 0801, Skörd av spannmål, trindsäd, oljeväxter, matpotatis och slåttervall 2007*, samt *JO 16 SM 0802 Skörd för ekologisk och konventionell odling 2007*. Vi har även tittat på import- och exportstatistik för livsmedel 2007 i *Jordbruksstatistisk årsbok 2008*.

Enligt dessa skrifter var drygt 4 % av spannmålsskörden från ekologiska arealer under 2007. Statistiken gäller spannmål som odlats på arealer med miljöstöd för ekologiska odlingsformer. Genomsnittliga procentuella hektarskördar ekologisk/konventionellt var 2007 för höstvetete 51%, vårkorn 58%, havre 58%, höstråg 52% och rågvete 66%. Den totala spannmålsskörden var strax över 5 miljoner ton. Importen av spannmål (exkl ris) var 195 400 ton och exporten var 871 700 ton. Frågan är hur stora arealer ekologiskt odlad spannmål som är möjliga om vi ska vara självförsörjande och dessutom öka vår konsumtion av inhemskt producerad spannmål även som ersättning för ris och importerad pasta enligt rapportens slutsatser.

När det gäller andra grödor kan nämnas att 2007 var nästan 2 % av raps- och rybsskörden ekologiskt odlad och 2 % av matpotatisskörden var ekologiskt odlad. På riksnivå var för matpotatis den genomsnittliga hektarskörden 50% av motsvarande hektarskörd för den konventionella odlingen.

Övergång till ökad andel ekologiskt odlade grödor skulle således ta stora arealer i anspråk om vi ska fortsätta hålla samma försörjningsgrad eller t.o.m. öka andelen svenskproducerade livsmedel. Finns då denna mark att tillgå? Frågan är speciellt angelägen eftersom även odling av energigrödor kan förväntas öka i Sverige. Denna fråga har utretts och redovisas i Jordbruksverkets rapport 2008:7 *Kartläggning av mark som tagits ur produktion*. Utredarens slutsatser är att det finns relativt små arealer som på kort sikt kan tas i bruk för odling av grödor med kort rotationsperiod. Många skiften är små och det är vanligt med brukningshinder. Med andra ord finns inga stora arealer outnyttjad åkermark som kan medge storskalig ekologisk växtodling.

Svenskt Växtskydds slutsats av ovanstående genomgång är att det är hög tid att diskutera hur svensk växtodling ska bedrivas och vad som är uthålligt jordbruk. Vi vill här hänvisa till slutsatser som dragits av Christer Nilsson i en utredning som beställts av Naturvårdsverket och som presenteras i rapportutkastet från våren 2008 *Växtskydd i en uthållig växtodling*. Utredaren presenterade sina slutsatser vid ett seminarium på Naturvårdsverket den 7 februari i år. I sammanfattningen konstaterar utredaren bl.a. att:

”Ett uthålligt odlingsssystem måste producera sin egen insatsenergi, men också bidra till samhällets, eller åtminstone livsmedelssektorns behov av energi. Detta kan bara åstadkommas i ett högproduktivt odlingsssystem som har tillgång till bra växtskyddsmedel och mineralgödselkväve. I detta avseende är ett odlingsssystem som använder arealen som ett medel att uppnå nationella produktionsmål inte uthålligt.”

I utredarens sammanfattning av miljöeffekterna av användning av växtskyddsmedel står bl a. :

- *Den biologiska mångfalden i åkern är, liksom de kemiska växtskyddsmedlen, knuten till produktionsintensiteten och därmed till hur stora arealer som berörs.*
- *Det kan ifrågasättas om en något större biologisk mångfald på en stor åkeryta är bättre än en något mindre biologisk mångfald på en mindre, intensivare odlad yta, om man samtidigt diskuterar vad skillnaden i areal kan användas till.*
- *Habitatmångfald i odlingslandskapet är den viktigaste faktorn för att öka och vidmakthålla en hög biologisk mångfald inom jordbruket*
- *Den viktigaste miljöfrågan är därför att förhindra all spridning av kemiska växtskyddsmedel till miljöer utanför appliceringsplatsen.*

En saklig redovisning av kunskapsläget kombinerat med fastställande av försörjnings- och produktionsmål för svensk livsmedelsproduktion bör utgöra underlag för konsekvensbedömda miljöanpassade kostrekommendationer. Det är viktigt att miljöeffekterna inom produktionen beräknas per kg producerat livsmedel och inte per utnyttjad arealenhet.

Avslutningsvis några allmänna synpunkter om miljöanpassade kostråd. Vi förordar att förslagen testas på fokusgrupper innan några nya kostråd riktade till allmänheten lanseras. Vi ser en uppenbar risk att dessa kostråd kan uppfattas som pekpinna från myndigheterna och att det finns en risk att de ska ge upphov till liknande reaktioner som kampanjen 6 – 8 skivor bröd om dagen.

Ett annat sätt att hantera frågan om kostens miljöpåverkan kan vara att ha tydlig och lättåtkomlig information på Livsmedelsverkets hemsida om de olika livsmedlens miljöpåverkan så att den intresserade och engagerade allmänheten kan läsa och dra sina egna slutsatser. Information om betydelsen av att minska svinn och transporter samt tips för klimatsmart matlagning är också utmärkt. Vidare kan även uppgifter om miljöeffekter av tobak, chips, kakor m.m. kunna komplettera allmänhetens beslutsunderlag när det gäller den egna kosten och hur man väljer att minska sin del av miljöbelastningen.

För Svenskt Växtskydd

Cecilia Ljunggren
Verksamhetsledare